

Time :- 2 ½ hours

Marks:- 75

Note:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures on the right indicate marks.
- 3) Calculators are allowed.

Q. 1 Case study

- a. "Learning Craft" is an e-learning application focussing on skill-based programs for youth associated with National Skill Development Corporation (NSDC). They are launching new courses, especially short-term certificate courses with internship cum job after the completion of the course. They have expansion plans targeting second-tier cities in India. As a researcher suggest appropriate research design, sampling method, and research process to facilitate the expansion plan of "Learning Craft" application. (10)
- b. A survey on the heights (in cm) of 50 boys of class FYBAMMC was conducted at a college and the following data were obtained. Find the Mean, Median, Mode and range of the above data. (5)

Height (in cm)	120-130	130-140	140-150	150-160	160-170	Total
No of boys	2	8	12	20	8	50

OR

- c. Driving or riding in a vehicle in India is becoming dangerous as a result of the country's growing population and rising vehicle fleet. The number of traffic accidents in India is alarmingly high, especially in Maharashtra. Design a questionnaire to understand people's awareness of Rules of road regulation and guidelines to be followed while driving a vehicle. (8)
- d. "Smartphone addiction as an emerging behavioural form of addiction among teens in India". Write a report analyzing the validity of the statement. (7)

Q.2 Answer the following:-

- a. Discuss Observation as a primary data collection method. (8)
- b. What is pricing research and explain the measures of pricing research? (7)

OR

- c. Discuss the various physiological testing methods used in advertising research. (8)
- d. What are measures used in post-testing? (7)

Q.3 Answer the following:-

- a. What are the challenges faced in pre-testing in advertising research? (8)
- b. Explain the various methods of conducting product testing? (7)

OR

- c. Describe projective techniques and its implication in research process. (8)
- d. What is copy research and explain various methods used under copy research? (7)

Q.4 Answer the following:-

- a. “Non-probability sampling is method of selecting sample on basis of subjective judgment rather than random selection”, explain the statement and types of methods used under non-probability sampling. (8)
- b. What is research report writing and elaborate the components included in research report? (7)

OR

- c. What are the guidelines for formulating a good questionnaire and describe types of questions that can be incorporated in the questionnaire? (8)
- d. What is research design and elaborate on types of research design? (7)

Q.5 Short notes: - (Any three) (15)

- a. Literature Review.
- b. Experimental Research.
- c. Types of Hypotheses.
- d. Qualitative Vs Quantitative Research.
- e. Primary Research.

वेळ :- २.३० तास

गुण: ७५

सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्ये आहेत.

- (२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (३) कॅल्क्युलेटर वापरण्याची परवानगी आहे.

प्रश्न १. अ. केस स्टडी

१. "लर्निंग क्राफ्ट" हे राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळाशी (एनएसडीसी) संबंधित युवकांसाठी कौशल्य-आधारित कार्यक्रमावर लक्ष केंद्रित करणारे ई-लर्निंग अॅप्लिकेशन आहे. अभ्यासक्रम पूर्ण झाल्यानंतर इंटर्नशिप कम जॉब असलेले नवीन अभ्यासक्रम, विशेषत: अल्पमुदतीचे सर्टिफिकेट कोर्सेस सुरू करत आहेत. भारतातील दुय्यम दर्जाच्या शहरांना लक्ष्य करून त्यांच्या विस्ताराच्या योजना आहेत. एक संशोधक या नात्याने "लर्निंग क्राफ्ट" अॅप्लिकेशनची विस्तार योजना सुलभ करण्यासाठी योग्य संशोधन आराखडा, नमुना पद्धत आणि संशोधन प्रक्रिया सुचवली आहे. (१०)

२. एका महाविद्यालयात एफवायबीएमएमसीच्या वर्गातील ५० मुलांच्या उंचीचे (सेमीमध्ये) सर्वेक्षण करण्यात आले आणि पुढील माहिती घेण्यात आली. वरील डेटाचे मध्य, मधिका, बहुलक आणि श्रेणी मोजा. (५)

उंची (सेमीमध्ये)	120-130	130-140	140-150	150-160	160-170	संपूर्ण
मुलांची संख्या नाही	2	8	12	20	8	50

किंवा

प्रश्न १. ब. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या:

१. देशातील वाढती लोकसंख्या आणि वाढत्या वाहन ताफ्यामुळे भारतात वाहन चालविणे किंवा वाहन चालविणे धोकादायक ठरत आहे. भारतात विशेषत: महाराष्ट्रात वाहतूक अपघातांची संख्या चिंताजनक आहे. रस्ते नियमनाचे नियम आणि वाहन चालवताना पाळावयाच्या मार्गदर्शक तत्त्वांबद्दल लोकांची जागरूकता समजून घेण्यासाठी एक प्रश्नावली तयार करा. (८)

२. "स्मार्टफोनचे व्यसन हे भारतातील किशोरवयीन मुलांमध्ये व्यसनाधीनतेचे एक उदयोन्मुख वर्तनात्मक प्रकार म्हणून". विधानाच्या वैधतेचे विश्लेषण करणारा अहवाल लिहा. (७)

प्रश्न २. खालील उत्तरे द्या :-

१. प्राथमिक डेटा संकलन पद्धत म्हणून निराक्षणावर चर्चा करा. (८)

२. किमत संशोधन म्हणजे काय आणि किमतीच्या संशोधनाचे उपाय काय आहेत? (९)

किंवा

३. जाहिरात संशोधनात वापरल्या जाणार् या विविध शारीरिक चाचणी पद्धतींची चर्चा करा. (८)

४. पोस्ट-चाचणीमध्ये कोणते उपाय वापरले जातात? (७)

प्र. ३ खालील प्रमाणे उत्तर द्या :-

१. जाहिरात संशोधनात पूर्व-चाचणीमध्ये कोणत्या आव्हानांना सामोरे जावे लागते? (८)
२. उत्पादन चाचणी घेण्याच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा? (७)

किंवा

३. प्रोजेक्टिव हंत्रे आणि संशोधन प्रक्रियेतील त्याच्या परिणामाचे वर्णन करा. (८)
४. कॉपी रिसर्च म्हणजे काय आणि कॉपी रिसर्च अंतर्गत वापरल्या जाणार् या विविध पद्धतींचे स्पष्टीकरण काय आहे? (७)

प्र.४ खालील उत्तरे द्या :-

१. "गैरसंभाव्यता नमुना निवड पद्धती ही यादृच्छिक निवडीऐवजी व्यक्तिनिष्ठ निर्णयाच्या आधारे नमुना निवडण्याची पद्धत आहे", गैर-संभाव्यता नमुन्यांच्या अंतर्गत वापरल्या जाणार् या पद्धतींचे विधान आणि प्रकार स्पष्ट करा. (८)
२. संशोधन अहवाल लिहिणे म्हणजे काय आणि संशोधन अहवालात समाविष्ट केलेल्या घटकांचे तपशीलवार वर्णन करणे काय आहे? (७)

किंवा

३. एक चांगली प्रश्नावली तयार करण्यासाठी आणि प्रश्नावलीमध्ये समाविष्ट केल्या जाणार् या प्रश्नांच्या प्रकारांचे वर्णन करण्यासाठी मार्गदर्शक तचे कोणती आहेत? (८)
४. संशोधन आराखडा म्हणजे काय आणि संशोधन आराखडाच्या प्रकारांवर तपशीलवार माहिती काय आहे (७)

प्र.५ पुढीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा (१५)

१. साहित्य समीक्षा.
२. प्रायोगिक संशोधन.
३. गृहीतकांचे प्रकार.
४. गुणात्मक व गणनात्मक संशोधनातील फरक.
५. प्राथमिक संशोधन.

*****